

Svenska Röda Korsets årsbok i internationell humanitär rätt 2018

Svenska Röda Korset

Utgiven av Svenska Röda Korset
Redaktörer: Cecilia Isaksson, Kristina Lindvall, Helena Sunnegårdh, Angelica Widström
Layout: Helene Heed, Heed & Heed AB
Omslagsbild: Bezav Mahmud/Försvarsmakten
Upplaga: 100 ex
Tryck: Billes Tryckeri AB

Artiklar i denna årsbok som författats av andra än Svenska Röda Korset återger författarnas åsikter och inte nödvändigtvis Svenska Röda Korsets.

Foto: UN Photo/Victoria Eklund

8

Innehållsförteckning

1 Introduktion
2018 med den internationella
humanitära rätten i fokus..... 4

*Martin Ärnlov, generalsekreterare,
Svenska Röda Korset*

2 Svensk praxis
Sveriges arbete i FN:s säkerhetsråd
2018 för att stärka efterlevnaden av
den internationella humanitära rätten..... 8

*Dr. Gustaf Lind, enhetschef vid enheten
för folkrätt, mänskliga rättigheter och
traktaträtt, Utrikesdepartementet*

Sammanställning av svensk praxis 2018.... 10
Särskilt om svenska domar 2018 14
Sammanställning av svenska domar 17

Foto: MSB/Thomas Hennikson

18

**3 Hur arbetar Myndigheten för
samhällsskydd och beredskap
med den humanitära rätten?**
Intervju med rättschef Anna Asp och
myndighetsjurist Hanna Pütsep 18

Foto: UN Photo/Cla Pak

24

4 Artiklar
Sexuellt våld i väpnad konflikt
– olika vägar mot ökad respekt..... 24

*Dr. Angela Muvumba Sellström,
forskare vid institutionen för freds- och
konfliktforskning, Uppsala Universitet*

Kriget mot terrorismen och den
humanitära rätten: en ödesfråga..... 33

*Dr. Françoise Bouchet-Saulnier, International
Legal Director, Médecin Sans Frontières*

Skydda barn idag – förhindra konflikter
imorgon..... 37

*Gufran Al-Nadaf, ambassadör för barn
och väpnad konflikt (under 2017–2018)*

Foto: ICRC/Albert Gonzalez Faraco

33

Lästips 41

Engagera dig 43

Foto: ICRC/Andreas Vlasova

51

2018 med den internationella humanitära rätten i fokus

Martin Ärnlov, generalsekreterare Svenska Röda Korset

När den humanitära rätten, krigets lagar, respekteras bidrar det till att lindra eller förhindra mänskligt lidande. Rödakors- och rödahalvmånerörelsen har ett unikt uppdrag att bistå staterna i arbetet för att säkerställa respekten för, och utvecklingen av, den humanitära rätten. Det gör Svenska Röda Korset genom att sprida kunskap om och arbeta aktivt för att stärka dessa regler. I den andan ger Svenska Röda Korset nu för andra gången ut en årsbok i internationell humanitär rätt. Årsboken har för avsikt att utifrån ett svenskt perspektiv belysa utvecklingen och tillämpningen av den humanitära rätten, och lyfta några aktuella frågeställningar från året som gått. År 2018 var med den utgångspunkten på många sätt ett händelserikt år.

Sverige har under året genomfört sitt andra och, för den här gången, sista år i **FN:s säkerhetsråd** och där återkommande betonat betydelsen av den humanitära rätten. Enligt den praxis som Svenska Röda Korset har sammanställt under 2018, var Sverige framgångsrikt i att verka för en stärkt tolkning

och tillämpning av den humanitära rätten under tiden i säkerhetsrådet.

Konflikter runt om i världen har väckt humanitärrettsdiskussioner, även i Sverige. Till exempel framkallade användningen av kemiska vapen i **Syrien** starka reaktioner världen över. Kemiska vapen är förbjudna enligt folkrätten och användningen fördömdes av många länder inklusive Sverige. **Jemenkonflikten**, som är världens nu största humanitära kris, har medfört brist på mat, rent vatten och sjukvård. Parterna i konflikten träffades i Stockholm och enades kring ett avtal om underlättande för leverans av humanitär hjälp – en fråga som är central i den humanitära rättens regler om humanitärt tillträde.

Trots att den humanitära rätten tydligt förbjuder sexuellt våld, är det något vi kontinuerligt behöver ha fokus på. Detta uppmärksammades även genom **Nobels fredspris 2018**, då Nadia Murad och Denis Mukwege tilldelades priset för sitt arbete mot sexuellt våld i väpnade konflikter. Även rödakors- och röda halvmånerörelsen arbetar världen över med denna fråga, bland annat

genom dialog med olika väpnade aktörer. Under året publicerade ICRC rapporten ”Roots of restraint”¹ som lämnar förslag på hur respekt för reglerna kan främjas. Parallellt med detta arbetar Svenska Röda Korset för att förbättra tolkning och tillämpning av gällande regler, bland annat genom ett tydligt genusperspektiv i kommentarerna till Genèvekonventionerna.

Vi påminnes också under året, genom några årsdagar för centrala konventioner, om att arbetet med att reglera och humanisera krigföringen har pågått länge och att metodiskt arbete ger resultat. **Konventionen om klusterammunition** fyllde 10 år. Konventionen har bidragit till framsteg vad gäller att röja lämningar och förstöra lager av klustervapen. **Folkmordskonventionen**, och de första tydliga stegen i arbetet med att lagföra grova internationella brott, fyllde 70 år. **Icke-spridningsfördraget** fyllde 50 år, vilket uppmärksammade oss på att kampen mot spridning och för nedrustning av kärnvapen, fortfarande är högst aktuell. De spänningar och motsättningar vi har sett i världen under året har gjort oss medvetna om att riskerna för att kärnvapen används ökar. Det är mot bakgrund av detta, tillsammans med de förödande konsekvenser som ett användande av kärnvapen skulle ha på vårt samhälle, som Svenska

Röda Korset under året drivit att det är av största vikt att Sverige undertecknar FN:s konvention om förbud mot kärnvapen.

Året har också aktualiserat humanitärrettsliga frågor kopplat till både ny svensk lagstiftning om och debatt kring **vapenexport** och **terrorismbekämpning**. Svenska Röda Korset har varit tydlig med att Sverige behöver ta ett större ansvar rörande vapenexport när det finns risk för att den humanitära rätten kränks. När det gäller förslag till ny lagstiftning rörande terrorismbekämpning har vi i våra remissvar påtalat vikten av att Röda Korsets och andra opartiska humanitära organisationers arbete inte kriminaliseras, eller att den humanitära rätten urholkas. Det är viktigt att vårt humanitära arbete undantas från det som är straffbart i antiterrorismlagstiftningen och att hänsyn tas till existerande humanitärrettsliga regler.

Sverige fortsätter ansvarsfullt att driva arbetet **mot straffrihet**. Totalt har nu 18 folkrättsbrott prövats i svensk domstol sedan mitten av 2000-talet. I juni 2018 meddelades ytterligare en dom för grovt folkrättsbrott och folkmord för medverkan under folkmorden i Rwanda år 1994. Detta är den tredje svenska domen rörande folkmordet i Rwanda.

Avslutningsvis har det nog inte undgått någon att arbetet med att

1 Här kan du ladda ner ICRC:s rapport: <https://www.icrc.org/en/publication/roots-restraint-war>.

Foto: Olle Hallberg

Martin Ärnlov besöker Sydsudanesiska Röda Korset, Juba, december 2018.

bygga upp ett **stärkt totalförsv**ar på-går nationellt. I maj och juni fick 4,8 miljoner hushåll i Sverige ta del av broschyren "Om krisen eller kriget kommer". Myndigheten för samhällsskydd och beredskap stod för utskicket och har enligt Totalförsvarets folkrättsförordning ett särskilt ansvar för att sprida kunskap om den humanitära rätten till svenska myndigheter. Svenska Röda Korset mobiliserar tillsammans med flera aktörer i samhället en beredskap för situationer där den humanitära rätten kan komma att bli tillämplig. Ett led i detta är ett intensifierat arbete med att sprida kunskap om de regler som gäller under krig. Under året nådde vi bland annat blivande juris-

ter, läkare och journalister genom riktade utbildningar i den humanitära rätten.

Den här årsboken speglar några av hållpunkterna under året lite djupare genom bidrag från aktörer som på olika sätt arbetar med eller utifrån den humanitära rätten. Vi vill rikta ett stort tack till de som bidragit till årsboken och hoppas att också du som läser årsboken vill vara med och sprida kunskapen vidare.

Martin Ärnlov
Generalsekreterare,
Svenska Röda Korset

Vad är rödakors- och rödahalvmånerörelsen?

Den humanitära rätten, även kallad krigets lagar, är en del av folkrätten. Den humanitära rätten syftar till att humanisera krigföringen för att begränsa det lidande som väpnade konflikter orsakar för såväl civila som stridande. Genom den humanitära rätten skyddas vissa personer och objekt, och begränsar även vilka stridsmedel (vapen) och stridsmetoder som får användas i en väpnad konflikt.

Rödakors- och rödahalvmånerörelsen är ett religiöst och politiskt obundet nätverk vars syfte är att förhindra och lindra mänskligt lidande var det än uppstår och vem det än drabbar. Röda Korset har ett unikt uppdrag i den internationella humanitära rätten – att hjälpa människor som drabbas av krig och konflikt. Vi väljer aldrig sida i en konflikt. Däremot tar vi alltid ställning för den enskilda människan som drabbas. Vårt arbete styrs av våra sju grundprinciper, humanitet, opartiskhet, neutralitet, självständighet, frivillighet, enhet och universalitet. Det är vårt unika mandat som tillsammans med våra grundprinciper gör att vi kan finnas på plats i oroshärdar och krigszoner där inga andra organisationer finns.

Rödakors- och rödahalvmånerörelsen består av tre komponenter

- **Internationella rödakorskommittén**, ICRC, som grundades 1864 och som har ett särskilt uppdrag att verka i väpnade konflikter för att skydda civila, frihetsberövade personer, sårade och sjuka och andra som inte längre deltar i konflikten, samt att utbilda i humanitär rätt.
- **Nationella föreningar**, som idag finns i 191 länder och som med sina drygt 11 miljoner frivilliga arbetar världen över för att förhindra och lindra mänskligt lidande.
- **Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen**, IFRC, som främst arbetar som samordningsorgan för nationella föreningar och agerar under naturkatastrofer.

Vart fjärde år träffas de tre komponenterna tillsammans med statsparterna till Genèvekonventionerna vid den Internationella rödakors- och rödahalvmånekonferensen där de behandlar och fattar beslut kring humanitära utmaningar inom olika områden. Sedan den första konferensen 1867, har konferensen haft ett särskilt fokus på internationell humanitär rätt.

Håll utkik – den Internationella rödakors- och rödahalvmånekonferensen går av stapeln i december 2019!

Sveriges arbete i FN:s säkerhetsråd 2018 för att stärka efterlevnaden av den internationella humanitära rätten

Dr. Gustaf Lind, enhetschef vid enheten för folkrätt, mänskliga rättigheter och traktaträtt, Utrikesdepartementet

En central del av den internationella humanitära rätten är skyddet av civila och andra skyddade personer. En förutsättning för att säkerställa skyddet är kunskap om den humanitära rättens regler. Svenska Röda Korsets årsbok utgör därför ett viktigt bidrag till att öka kunskapen om och därmed respekten för dessa regler.

Sveriges arbete i säkerhetsrådet tog avstamp i en ”bottenplatta” bestående av folkrätt, mänskliga rättigheter, jämställdhet och ett humanitärt perspektiv. I detta arbete utgjorde den internationella humanitära rätten en viktig del. Sverige spelade en central roll för att försvara och framhålla förpliktelserna till **skydd för civilbefolkningen**. Inte sällan aktualiserades skärningspunkten mellan den humanitära rätten och åtgärder mot terrorism. En annan återkommande fråga som Sverige drev gällde krav på humanitär tillträde.

Som en särskild satsning drevs frågan om **skydd av sjukvård i väpnad konflikt**. En viktig del av arbetet bestod i att säkerställa att

skrivningar om skydd av sjukvård inkluderades i relevanta resolutioner och uttalanden samt i såväl Sveriges som EU:s anföranden. Särskilt fokus låg på konflikterna i Jemen, Syrien, Afghanistan, Sydsudan samt Centralafrikanska republiken. Under 2018 arrangerade Sverige ett sidoevenemang i anknytning till den årliga debatten om skydd av civila i maj, med fokus på militär praxis.

Som en sammanfattning av Sveriges engagemang i frågan, stod Sverige den 21 december 2018 – den sista ordinarie arbetsdagen under Sveriges rådsmedlemskap – värd för ett informellt säkerhetsrådsmöte (Arriamöte) om skydd av sjukvård, i samarbete med Frankrike, Tyskland, Belgien, Elfenbenskusten och Kuwait. Fokus för mötet var fältbriefingar från Afghanistan och Sydsudan och frågan hur skydd av sjukvård kunde stärkas i fält och i genomförande. I dessa framfördes att trots ett tydligt regelverk och starka uttalanden av säkerhetsrådet fortsatte attacker mot sjukvård. Bland de åtgärder som identifierades för ett bättre genomförande åter-

Foto: UN Photo/Manuel Elias

kom utbildning av militära styrkor, nationell lagstiftning, informationsinsamling samt ansvarsutkrävande.

Sverige hade också en tydlig position gällande vikten av att **ställa ansvariga för brott mot den internationella humanitära rätten till svars**. Sverige integrerade systematiskt dessa frågor i geografiska kontexter och i förhandlingar samt var drivande i att införa, bevara eller stärka relevanta skrivningar i mandat, resolutioner och uttalanden. Sverige drev tillsammans med Nederländerna på för ansvarsutkrävande för de allvarliga kränkningar som begåtts i Myanmar, och lade fram förslag till text som angav att säkerhetsrådet skulle hänskjuta situationen i Myanmar till Internationella brottmålsdomstolen, ICC. Även om det inte var möjligt med ett hänskjutande ökade rådsaktiviteten otvetydigt trycket på Myanmars regering.

Under 2018 bidrog Sverige till att det i maj antogs en säkerhetsrådsresolution om **konflikt och hunger** (resolution 2417) – den första i sitt

slag. Svält av civila som en medveten strategi i flera pågående konflikter fördömdes och det fastslogs att det skulle kunna utgöra krigsförbrytelse. Resolutionen uppmanade stater att utreda de situationer där den internationella humanitära rätten inte respekterats och påtalade särskilt säkerhetsrådets möjlighet att besluta om sanktioner mot individer eller enheter som förhindrade humanitärt tillträde samt öppnade för frågan om ansvarsutkrävande.

Detta är andra året som Svenska Röda Korset publicerar svensk praxis på den internationella humanitära rättens område. Arbetet med att stärka respekten för den internationella humanitära rättens regler förutsätter god kunskap om rättens innehåll och vi hoppas att detta viktiga arbete fortsätter.

Dr. Gustaf Lind
Enhetschef
Enheten för folkrätt, mänskliga rättigheter och traktaträtt

Sammanställning av svensk praxis 2018

Varje år samlar Internationella rödakorskommittén (ICRC) in alla staters praxis – det staterna säger och gör, och deras övertygelse om vad som är gällande rätt – inom området för den humanitära rätten. Informationen används sedan som underlag för analys och underlag i utvecklingen av sedvanerättens regler. Svenska Röda Korset har sedan 2009 haft i uppdrag att årligen sammanställa svensk praxis. Så även under 2018.

I den insamlade praxisen från året har några **trender kunnat urskiljas**. Sverige har särskilt uppmärksammat specifika gruppers skydd i väpnade konflikter, främst civila, barn, kvinnor samt humanitär- och sjukvårdspersonal. Andra frågor och problem som Sverige ofta återkommit till i sina uttalanden är användningen av kemiska vapen, fri passage för humanitära konvojer, sexuellt våld och straffrihet för krigsförbrytelser.

Alla dessa frågor har diskuterats ur ett humanitärt perspektiv, ofta med referenser till den humanitära rätten och mänskliga rättigheter. Det rör sig främst om uttalanden av representanter för Sverige nationellt

och i FN, men även ett antal propositioner, skrivelser och ett domstolsavgörande. Här kommenterar vi först de viktigaste trenderna i den insamlade praxisen och går sedan in närmare i den enda dom gällande folkrättsbrott som avkunnats under året.

Förbudet mot användande av kemiska vapen

Under året som gått har flera uppmärksammade fall av användande av kemiska vapen rapporterats från kriget i Syrien. Attackerna har fördömts och betonats vara olagliga i flera uttalanden av Sverige i FN:s säkerhetsråd, men även i nationella uttalanden av utrikesministern.

“Användandet av kemiska vapen är Syrienkonfliktens mest fruktansvärda vapen. Kemvapen är förbjudna och användningen av dem är ett allvarligt hot mot internationell fred och säkerhet.”

Uttalande av utrikesminister
Margot Wallström, 14 april 2018

Skyldigheten att underlätta för fria passager av humanitär hjälp till civilbefolkningen

Under en väpnad konflikt är det alltid civilbefolkningen som drabbas värst. ICRC och flera andra organisationer arbetar dagligen för att nå ut med nödhjälp i form av till exempel mat, vatten och medicin till människor i nöd. Under året som gått har ett återkommande problem varit att hjälpkonvojerna blivit stoppade, och i vissa fall till och med rånade av regeringsstyrkor eller icke-statliga väpnade grupper. Alla parter i en väpnad konflikt har en skyldighet att skydda humanitär personal och deras utrustning samt underlätta för fri passage till behövande. Sveriges ambassadörer i säkerhetsrådet har vid flera tillfällen uppmärksammat hur viktigt det är att hjälpen släpps fram.

“It is crucial that humanitarian actors are given full, safe and unhindered access to people in need of humanitarian assistance; as has been stated by many around this table today.”

Uttalande av ambassadör Olof Skoog
i säkerhetsrådet, 29 maj 2018

“Another fundamental element of ensuring respect for international law includes ensuring rapid, safe and unimpeded humanitarian access to all those in need of assistance. Arbitrarily denying humanitarian access to people in need is a violation of international humanitarian law. Starvation as a method of warfare is outlawed and unacceptable.”

Uttalande av ambassadör Carl Skau
i säkerhetsrådet, 23 mars 2018

Sverige i säkerhetsrådet

FN:s säkerhetsråd är ett av FN-systemets sex beslutande organ och ansvarar för att upprätthålla internationell fred och säkerhet. Rådet består av tio icke-permanenta medlemmar som röstas in på ett två-årsmandat och fem permanenta medlemmar med vetorätt. Innan Sverige tog plats i säkerhetsrådet fanns specifika mål med vad Sverige skulle åstadkomma under kandidaturen. Ett av dessa mål var att värna om respekten för den internationella humanitära rätten. Insamlingen av praxis från Sveriges andra år i säkerhetsrådet visar på ett stort engagemang i en rad humanitärrettsliga frågor.

Foto: UN Photo/Evan Schneider

Särskilt skydd i väpnad konflikt för specifika grupper

Sverige har under 2018 också återkommande reagerat på brister i efterlevnaden av det särskilda skydd som specifika grupper, däribland civila, kvinnor, barn, sjukvårdspersonal och humanitär personal, har under den humanitära rätten. Vi hittar uttalanden både i FN och nationellt.

“All parties, including Syrian allies, need to be reminded of their obligations under international humanitarian law:

- *to protect civilians and civilian objects;*
- *to comply with the principles of distinction, proportionality and the avoidance of unnecessary suffering;*
- *civilian areas, buildings dedicated to education, including schools, and hospitals and medical facilities must not be subject to direct attack or used for military purposes; and*
- *humanitarian and medical personnel must be respected and protected.”*

Uttalande av ambassadör Carl Skau
i säkerhetsrådet, 28 augusti 2018

“Civila måste skyddas från krigets verkningar i enlighet med den internationella humanitära rättens regler.”

Uttalande av utrikesminister
Margot Wallström med anledning av
konflikten i Syrien, 5 september 2018

Staters skyldighet att utkräva ansvar för krigsförbrytelser och arbetet mot straffrihet

I anslutning till Syrien-konflikten har Sverige återkommande visat sitt missnöje mot straffrihet vid användande av kemiska vapen.

“The use of chemical weapons in armed conflict is prohibited and is a war crime. Perpetrators of such crimes must be held accountable. Impunity, cannot be accepted.”

Uttalande av ambassadör
Carl Skau i säkerhetsrådet, 4 april 2018

Särskilt om svenska domar 2018

Sedan 2006 har tio svenska domar gällande folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser utfärdats. Gärningarna har inte skett i Sverige men genom den universella jurisdiktionen som gäller i fall av dessa allra grövsta gärningar, kan personerna ändå lagföras i Sverige. Under 2018 dömde Stockholms Tingsrätt i ett fall om brott begångna under folkmordet i Rwanda på 1990-talet. Domen överklagades till hovrätten, som meddelade dom i målet den 29 april 2019. Anmälningar till polisen om krigsförbrytelser har under 2018 ökat i antal, från 80 under 2017 till 140 anmälningar under 2018.

Tingrättsdom – Tabaro

Bakgrund: Den tilltalade, Tabaro, anklagades för en rad brottsliga handlingar som ägt rum i sektorn Winteko i sydvästra Rwanda under tiden för folkmordet som pågick i landet under våren 1994. Tabaro och delar av hans familj kom till Sverige som flyktingar år 1998 och han beviljades svenskt medborgarskap 2006. Året därpå dömdes han i sin frånvaro i en lokal "Gacaca-domstol" i Rwanda till 30 års fängelse för brott begångna under folkmordet. Eftersom Tabaro då var svensk medborgare kunde han inte utlämnas till Rwanda. Däremot åtalades han

Folkmordskonventionen fyllde 70 år 2018

Begreppet folkmord myntades först efter andra världskriget och snart därefter, år 1948, antog FN:s generalförsamling en konvention om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord. Konventionen definierar folkmord som handlingar begångna med syfte att helt eller delvis utplåna en grupp på grund av medlemmarnas religiösa, etniska, rasmässiga eller nationella tillhörighet. Dessa handlingar innefattar till exempel mord, tillfogande av svår kroppslig eller mental skada samt tvångsförflyttning av barn. Folkmord kan begås både i fredstid och under väpnad konflikt. Sverige ratificerade konventionen år 1952 och några år senare utfärdades lagen (1964:169) om straff för folkmord, som nu blivit upphävd och ersatt av lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. I Sverige har tre personer blivit dömda för folkmord.

senare vid Stockholms tingsrätt för folkmord och grovt folkrättsbrott till följd av de påstådda handlingarna: plundring, våldtäkt och medhjälp till våldtäkt, kränkande behandling, mord, mordförsök och människorov. Gärningarna ska ha skett i samband med en rad olika händelser vid olika tillfällen.

Åklagarna hävdade att Tabaro skulle anses vara gärningsman även i de fall då han beordrat eller uppmanat andra att begå de brottsliga gärningarna med hänvisning till att han hade en ledande roll på lokal nivå under folkmordet. Han var inflytelserik och känd i sektorn Winteko bland annat på grund av att han tidigare varit polis. Åklagarna yrkade på brottsrubriceringen folkmord då gärningarna skulle anses vara företagna i syfte att helt eller delvis utrota folkgruppen tutsi. I stort sett all bevisning i målet var muntlig och många av vittnesmålen rörde händelser och iakttagelser som skett en lång tid tillbaka.

Rättsfråga: Frågan huruvida Tabaros ledande roll under folkmordet gjorde honom till gärningsman även i de fall då hans medverkan bestått

i att beordra eller uppmana andra gärningsmän att begå de brottsliga handlingarna. Samt, fråga huruvida vittnesmål kunde utgöra större delen av bevisningen i ett mål gällande folkmord och grovt folkrättsbrott.

Domskäl: Domstolen gick på åklagarnas linje och fastställde att Tabaros medverkan och ledande roll under folkmordet gjorde att han kunde bedömas vara gärningsman i nästan alla påstådda brottsliga handlingar, även då han inte själv direkt deltagit.

”Utredningen har visat att Theodore Tabaro hade en ledande roll på lokal nivå och hans medverkan i brottsligheten har bedömts så central och aktiv att han har ansetts som gärningsman, även i de fall då hans medverkan har bestått i en uppmaning till eller i att beordra en annan gärningsman att begå gärningen.”

Domstolen fastslog att kriterierna för folkmord var uppfyllda;

”Brottsligheten har skett i syfte att förgöra folkgruppen tutsi helt eller delvis och har därför bedömts som folkmord.”

Så anmäler du en misstänkt krigsförbrytelse

Vill du tipsa polisen om krigsbrott, kontakta gruppen för utredning av krigsbrott via e-post registrator.kansli@polisen.se och skriv att det gäller krigsbrott. Du kan även ringa 114 14 och be att få tala med gruppen för utredning av krigsbrott. Källa: polisen.se

I frågan om värdet av den muntliga bevisningen hördes en professor i socialpsykologi med minnespsykologisk inriktning som sakkunnigt vittne. Hon förklarade bland annat att traumatiska händelser är lättare att minnas och att ansiktsgenkänning är lättare om personen är känd sedan tidigare. Tingsrätten hade därför i åtanke att Tabaro var en känd person i Winteko när den bedömde vittnesmålen.

Tabaro dömdes för medverkan till större delen av de påstådda brottsliga handlingarna. Hans medverkan bestod i allt från anstiftan till faktiskt deltagande i de olika

gärningarna. Tabaro blev inte dömd för de påstådda våldtäkterna eller medhjälp till våldtäkt.

”Däremot har tingsrätten inte funnit det bevisat att han medverkat i påstådda våldtäkter.”

Tabaro dömdes till livstids fängelse för grovt folkrättsbrott och folkmord.

”Straffvärdet för brottsligheten har ansetts så högt att straffet ska bestämmas till livstids fängelse även med beaktande att det gått lång tid sedan folkmordet.”

Stöd från Svenska Röda Korset

Har man genomlidit en konflikt och behöver vård kan Svenska Röda Korset hjälpa till.

Svenska Röda Korset driver behandlingscenter där vi ger vård och behandling till personer som lider av trauman från krig, tortyr eller svåra flyktupplevelser. Här arbetar professionella team bestående av psykologer och psykoterapeuter, fysioterapeuter (sjukgymnaster), kuratorer, läkare och tolkar.

Behandling hos Svenska Röda Korset är alltid gratis.

Svenska Röda Korsets behandlingscenter finns i Malmö (filialer i Hässleholm och Kristianstad), Göteborg, Skövde (med mobil verksamhet i Vänersborgsregionen), Uppsala, Skellefteå (filialer i Umeå och Luleå) och i Stockholm.

För mer information om Svenska Röda Korsets behandlingscenter kontakta närmaste behandlingscenter via <http://www.redcross.se/behover-du-var-hjalp/vard-och-behandling>.

Sammanställning av svenska domar

Domar	Konflikt	Åtal	Dom
Arklöv 2006-12-18 TR Mål nr: B 4084-04	Konflikten i Bosnien-Hercegovina 1993, NIAC	Grovt folkrättsbrott	Tingsrätt: Fängelse, straffvärde 8 år
Makitan 2011-04-08 TR Mål nr: B 382-10	Konflikten i Bosnien Hercegovina 1992, IAC	Grovt folkrättsbrott	Tingsrätt: Fängelse 5 år (Straffvärde 8 år men olika omständigheter sänkte värdet.)
Martinovic 2012-12-19 TR Mål nr: B 5373-10 HR Mål nr: B 1248-12	Konflikten i Kosovo, NIAC	Grovt folkrättsbrott; mord; försök till mord; grov mordbrand	Tingsrätt: Fängelse livstid Hovrätt: Friad, det ansågs inte ställt bortom rimligt tvivel att den åtalade faktiskt befann sig i Cuska den 14 maj 1999.
Mbanenande 2014-06-19 TR Mål nr: B 18271-11 HR Mål nr: B 6659-13	Folkmordet i Rwanda, NIAC	Folkmord; grovt folkrättsbrott	Tingsrätt: Fängelse livstid Hovrätt: Fastställer tingsrättens dom med undantag för angreppen i Ruhiro och i Nyamishaba som ogillas.
Droubi 2016-08-05 TR Mål nr: B 13656-14 HR Mål nr: B 4770-16	Konflikten i Syrien, NIAC	Folkrättsbrott; grov misshandel	Tingsrätt: Fängelse 7 år. Åtalet gällande folkrättsbrott ogillas. Hovrätt: Fängelse 8 år. Dömer den tilltalade även för folkrättsbrott.
Berinkindi 2017-02-15 TR Mål nr: B 12882-14 HR Mål nr: B 4951-16	Folkmordet i Rwanda, NIAC	Folkmord; grovt folkrättsbrott	Tingsrätt: Fängelse livstid Hovrätt: Fastställer tingsrättens dom.
Abdulkareem 2017-04-11 TR Mål nr: B 569-16 HR Mål nr: B 3187-16	Konflikten i Irak, NIAC	Krigsförbrytelse	Tingsrätt: Fängelse 6 månader Hovrätt: Fängelse 9 månader, annars fastställs tingsrättens dom.
Sakhanh 2017-05-31 TR Mål nr: B 3787-16 HR Mål nr: B 2259-17	Konflikten i Syrien, NIAC	Grovt folkrättsbrott	Tingsrätt: Fängelse livstid Hovrätt: Fastställer tingsrättens dom.
Abdullah 2017-09-25 TR Mål nr: B 11191-17	Konflikten i Syrien, NIAC	Folkrättsbrott	Tingsrätt: Fängelse 8 månader
Tabaro 2018-06-27 TR Mål nr: B 13688-16 HR Mål nr: B 6814-18	Folkmordet i Rwanda, NIAC	Folkmord; grovt folkrättsbrott	Tingsrätt: Fängelse livstid Hovrätt: Fängelse livstid

IAC: International armed conflict

NIAC: Non-international armed conflict

VIKTIG INFORMATION TILL SVERIGES INVÅNARE

OM **KRISEN** ELLER **KRIGET** KOMMER

Foto. MSB/Thomas Henrikson

Hur arbetar Myndigheten för samhällsskydd och beredskap med den humanitära rätten?

Intervju med rättschef Anna Asp och myndighetsjurist Hanna Pütsep

Det kan vara lätt att tänka att den humanitära rätten ligger långt ifrån ett land som Sverige där det varit fred i mer än 200 år. Men på Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ses kunskap om den humanitära rätten, reglerna som gäller i krig, som en nödvändig del i Sveriges totalförsvaret. MSB har fått i uppdrag från regeringen att bidra till att bevakningsansvariga myndigheter får tillräckliga kunskaper i den humanitära rätten². Bevakningsansvariga myndigheter har ett särskilt ansvar att vidta förberedelser inom sitt respektive ansvarsområde vid höjd beredskap. Det innebär bland annat att de ska planera för att kunna anpassa verksamheten vid en förändrad säkerhetspolitisk situation och utbilda berörd personal för att klara sina uppgifter vid höjd beredskap.³ Svenska Röda Korset har träffat Anna Asp, rättschef, och

Hanna Pütsep, myndighetsjurist, på MSB, och frågat dem om hur MSB jobbar med den humanitära rätten kopplat till totalförsvaret.

Hur kommer det sig att MSB arbetar med den humanitära rätten?

Anna Asp berättar att när MSB bildades för tio år sedan låg fokus i hög utsträckning på krisberedskap, men i och med det säkerhetspolitiska läget, och i enlighet med de uppdrag som MSB med flera myndigheter har fått från regeringen, har myndigheten alltmer riktat in sig på att utveckla en sammanhängande planering för totalförsvaret. Planeringen syftar till att bygga upp ett robust system som ska klara olika typer av påfrestningar i samhället, i allt från kriser i fredstid till höjd beredskap och krig.

–I höjd beredskap och krig träder i viss mån annan lagstiftning

2 Exempelvis Livsmedelsverket, Transportstyrelsen, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Länsstyrelserna och Kustbevakningen. (Bilagan till SFS 2015:1052)

3 16 § Förordning (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap.

ikraft än den som gäller i fredstid. Och i en krigssituation behöver hänsyn givetvis tas till den humanitära rätten då den är tillämplig vid en väpnad konflikt, förklarar hon vidare. Eftersom MSB arbetar med planering för det civila försvaret som en del av totalförsvaret och planeringen omfattar hela konfliktskalan blir även den humanitära rätten relevant i planeringen.

Hur arbetar ni med uppdraget att bidra till tillräckliga kunskaper i den humanitära rätten hos bevakningsansvariga myndigheter?

–MSB har fått ett särskilt uppdrag från regeringen kopplat till den humanitära rätten. Uppdraget innebär att MSB ska tillhandahålla grundläggande utbildning i humanitär rätt för de olika bevakningsansvariga myndigheterna i Sverige, förklarar Hanna Pütsep. MSB genomförde en pilotutbildning på området under 2014 med syftet att skapa en bra grund till dagens utbildning. Idag är det Försvvarshögskolan som utför utbildningen, vilken sker på uppdrag av MSB.

Snart lanserar MSB även en intern webbutbildning i folkrätt som ska bidra till ökade kunskaper inom den egna myndigheten.

–Vi gör även en sammanställning av regler som rör länsstyrelser, regioner och kommuner i höjd

beredskap, där kommunernas uppdrag inom folkrätten nämns, berättar Hanna. Så småningom ska vi ta fram underlag för utbildning som andra kan använda sig av i sin egen utbildningsverksamhet.

Varför fick MSB detta uppdrag?

Innan MSB fick uppdraget så hade de bevakningsansvariga myndigheterna själva i uppdrag att se till att deras personal var utbildad, men en utredning⁴ visade att det var en nedprioriterad fråga och att det inte hade skett tillräckligt mycket utbildning på folkrättens område på många år.

–Det är en förlängning av att det inte heller skett så mycket på området för civilt försvar. Det är bakgrunden till att MSB fick det specifika uppdraget att se till att det faktiskt finns tillgång till en utbildning, förklarar Hanna.

Hur ser de bevakningsansvariga myndigheternas eget ansvar ut?

–MSB har ett övergripande ansvar och bevakningsansvariga myndigheter måste själva se vilka behov som finns i den egna verksamheten. Här är grundläggande kunskaper i folkrätten och i den humanitära rätten ett måste, anser Anna.

Hanna fyller i och berättar att MSB:s uppdrag är just grundläggande utbildning. De bevaknings-

4 SOU 2010:72 Folkrätt i väpnad konflikt.

ansvariga myndigheterna får däri-
genom grunden, men de måste sedan
själva kunna omsätta den kunskapen
i sin egen verksamhet.

Hur ser intresset ut för den humanitära rätten bland bevak- ningsansvariga myndigheter?

Intresset för den humanitära rätten
och tillhörande frågor har ökat mar-
kant. När MSB besökte utbildningen
på Försvarshögskolan nyligen efter-
frågades mer kunskap utöver grund-
utbildningen.

–Vi märker ett oerhört stort in-
tresse och de bevakningsansvariga
myndigheterna ser behovet av att
ha den här grundläggande kunska-
pen. Vi utbildar bland annat dessa
myndigheter i de regelverk som är
relevanta för totalförsvaret i höjd
beredskap, lite populärt uttryckt
”beredskapsjuridik”, och andra
frågor relaterade till höjd beredskap,
och även inom ramen för det arbetet
får vi många frågor om folkrätten.
De efterfrågar mer vägledning för
hur de själva kan börja arbeta med
det här i sin egen verksamhet, berät-
tar Anna. Många vill veta mer och
det är en utmaning eftersom vi, i
planeringen av totalförsvaret, lägger
rälsen medan tåget kör och systemet
utvecklas efterhand planeringen
fortskrider.

Vilka andra utmaningar ser MSB i arbetet med spridningen av kunskap i den humanitära rätten?

–Utmaningen för oss är att fundera
över den humanitära rättens bety-
delse för det civila försvaret och för
de olika relevanta myndigheterna.
Det är en väldigt aktuell fråga efter-
som vi är i full gång med att bygga
upp totalförsvaret tillsammans med
andra myndigheter, förklarar Anna.

Hanna tar vid och berättar att
MSB behöver anpassa utbildning-
arna så att reglerna blir relevanta
och greppbara för de civila myndig-
heternas verksamhet. Hon förklarar
att det inte är helt lätt eftersom det
är myndigheter med väldigt olika
uppgifter. Detta på grund av att det
är väldigt många som ingår i det civi-
la försvaret och som har krav på sig
att fortsätta bedriva sin verksamhet
under höjd beredskap. Till exempel
ansvarar Trafikverket för transport-
systemen även under väpnat angrepp
från annan stat. Kommunerna har
kvar sitt samordningsansvar på lo-
kal nivå samtidigt som länsstyrelser-
na under höjd beredskap ska verka
för att länets tillgångar fördelas och
utnyttjas så att försvarsansträng-
ningarna främjas. Det innebär att
det krävs att hänsyn tas till varje be-
vakningsansvarig myndighets upp-
drag när man förklarar regelverken,
för att förstå varför och på vilket sätt
regelverket är relevant för just dem.

För att åstadkomma detta krävs mycket kunskap både om folkrättens regler och det civila försvaret, men även om det regelverk som ligger till grund för de civila försvarets bevakningsansvariga myndigheter.

–När vi genomförde vår pilotutbildning framkom det önskemål om att anpassa utbildningen till de bevakningsansvariga myndigheternas verksamhet och det moderna försvaret, så att det inte bara blir en uppradning av reglerna. Anpassningen av utbildningen är något vi behöver arbeta vidare med och det är en utmaning, säger Hanna.

Hur ser det framtida arbetet ut?

–Framåt handlar det om att få alla pusselbitar i totalförsvaret att sammanlänkas med varandra, berättar Anna. Samtidigt är det svårt att se

behoven eftersom vi inte vet hur helheten kommer att se ut. Nu väntar vi på ytterligare politisk inriktning som kan bidra till en vidareutveckling av totalförsvaret.

–Däremot ser vi att vi behöver involvera den humanitära rätten mer i utvecklingen av totalförsvaret. Arbetet måste ta en vidare form och sen får vi börja med fördjupning i takt med att de andra delarna faller på plats, fortsätter Anna. För att förstå bättre hur den humanitära rätten är relevant för det civila försvaret och olika bevakningsansvariga myndigheter, ska vi till hösten tillsätta en resurs som ska titta närmare på dessa frågor. När vi har utvärderat det arbetet kan vi förhoppningsvis ta ett steg framåt när det gäller fortsatt utveckling.

Totalförsvaret

Totalförsvaret är all verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig. Totalförsvaret består av militärt försvar och civilt försvar. Det militära försvaret består av Försvarsmakten inklusive Hemvärnet samt ett antal andra myndigheter som har till huvuduppgift att stödja det militära försvaret. Försvarsmakten försvarar vårt territorium och våra gränser. Civilt försvar handlar om hela samhällets motståndskraft vid krigsfara och krig. Civilt försvar är det arbete som görs av statliga myndigheter, kommuner, landsting och regioner, privata företag och frivilligorganisationer. Arbetet syftar till att skydda civilbefolkningen och att exempelvis sjukvård och transporter fungerar vid krigsfara och krig. Vid krigsfara och krig ska det civila försvaret också kunna stödja Försvarsmakten.⁵

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, är en statlig myndighet med uppgift att utveckla samhällets förmåga att förebygga och hantera olyckor, kriser och konsekvenser av krig och krigsfara. Arbetet sker tillsammans med många andra – kommuner, landsting, myndigheter och organisationer. Om en allvarig olycka, kris eller krig inträffar kan MSB stödja dem som ansvarar för hanteringen. MSB ska också se till att samhället lär sig av det som inträffat.⁶ MSB:s vision är "ett säkrare samhälle i en föränderlig värld" och ur MSB:s verksamhetsidé kan man bland annat utläsa att "MSB värnar människors liv och hälsa, samhällets funktionalitet och grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga rättigheter."

5 Från broschyren "Om krisen eller kriget kommer" som skickades ut till 4,8 miljoner hushåll i Sverige under sommaren 2018.

6 <<https://www.msb.se/sv/Om-MSB/>> senast besökt 2019-05-02.

Sexuellt våld i väpnad konflikt – olika vägar mot ökad respekt

Dr. Angela Muvumba Sellström, forskare vid institutionen för freds- och konfliktforskning, Uppsala Universitet

Våldtäkt har genom historien betraktats som något naturligt i konflikter. Offren som främst, men inte uteslutande, utgörs av kvinnor och flickor, har stigmatiserats och tystats ner. Det är först de senaste decennierna som konfliktrelaterat sexuellt våld kommit att adresseras, på ett internationellt, nationellt och lokalt plan. Förenta Nationerna (FN) och andra multilaterala och bilaterala aktörer har integrerat frågan om väpnade aktörers användning av sexuellt våld som en del av sin agenda. Det var aldrig en självklarhet och mycket kraft och tålamod har gått åt för att åstadkomma detta. Även om konfliktrelaterat sexuellt våld nu är en del av den internationella politiska debatten är det fortfarande svårt att åstadkomma rättvisa för de utsatta. Trots att den internationella humanitära rätten innehåller krav

på att utreda, åtala och straffa ansvariga för krigsbrott så missförstås eller generaliseras problematiken ofta.

Konfliktrelaterat sexuellt våld kan ta **många olika former** och ha många olika förklaringar. Konfliktrelaterat sexuellt våld kan inkludera flera olika gärningar. Bland annat omfattas våldtäkt, påtvingad graviditet, slaveri och tortyr. Det kan syfta till att förnedra, belöna rekryter, skapa rädsla eller utgöra en del av etnisk rensning. Det sexuella våldet kan vara vidsträckt, systematiskt och organiserat eller riktat, urskillningslöst, opportunistiskt och osanktionerat, eller en kombination av alla dessa faktorer. Hur sexuellt våld används i konflikt är komplext och varierar från situation till situation.⁷

Genom åren har **reglerna som**

7 Wood, E. J., "Rape as a Practice of War: Toward a Typology of Political Violence", *Politics & Society*, 46 (4), 2018, s. 513-537, Wood, E. J., "Conflict-related sexual violence and the policy implications of recent research", *International Review of the Red Cross*, 96 (894), 2014, s. 457-478 och Wood, E. J., "Armed Groups and Sexual Violence: When Is Wartime Rape Rare?", *Politics & Society*, 37 (1), 2009, s. 131-161.

förbjuder konfliktrelaterat sexuellt våld utvecklats och ytterligare regelverk för krigsbrott tillkommit. Genèvekonventionerna från 1949, innehåller regler som bland annat skyddar civila i krig, förbjuder våldtäkt, påtvingad prostitution och andra former av sexuellt våld.⁸ 1998 avkunnade Internationella Rwanda-tribunalen den första internationella domen som slog fast att våldtäkt kunde konstituera folkmord.⁹

Internationella Jugoslavientribunalen reformerade bevisreglerna, vilket hindrade bevisföring om offrets tidigare sexuella beteende, behovet av särskilda vittnesmål och begränsade användandet av argument gällande samtycke som del av försvaret. Som en konsekvens ökade sannolikheten för åtal vid sexualbrott. Det resulterade även i att tre män dömdes till ansvar för våldtäkt, tortyr och slaveri år 2001.¹⁰ Vid antagandet av Romstadgan, stadgan till

den internationella brottmålsdomstolen, år 1998 inkluderades sexuellt våld som krigsbrott och brott mot mänskligheten.

Däremot **återstår arbete för att främja ansvarsutkrävandet** för brotten mot dessa regler. Till exempel har observatörer till Internationella brottmålsdomstolen kritiserat domstolens misslyckande med att åtala och döma för sexualbrott. Domen mot Thomas Lubanga från Demokratiska republiken Kongo tas ofta upp som ett exempel för att illustrera detta. Experter menar att åklagaren, vid tillfället Luis Moreno Ocampo, inte enbart borde ha fokuserat på rekrytering av barnsoldater utan också åtalat Lubanga för sexualbrott. Speciellt med tanke på att huvuddelen av den preliminära bevisningen gällde våldtäkt och sexuellt slaveri.¹¹ Domen mot Lubanga har dock följts av flera åtal där sexualbrott utgjort en del av anklagelserna.

8 Carter, K. R., "Should International Relations Consider Rape a Weapon of War?", *Politics & Gender*, Cambridge, 6 (03), 2010, s. 343–371. Se även tilläggsprotokoll till Genèvekonventionerna den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i icke-internationella väpnade konflikter (Protokoll II), från 8 juni 1977, <<https://www.refworld.org/docid/3ae6b37f40.html>> senast besökt 2019-04-29, Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen, från 17 juli 1998 (senast ändrad 2010), <<https://www.refworld.org/docid/3ae6b3a84.html>> senast besökt 2019-04-29 och United Nations Committee on the Elimination of Discrimination Against Women (CEDAW), CEDAW General Recommendation No. 19: Violence against women, från 1992, <<https://www.refworld.org/docid/52d920c54.html>> senast besökt 2019-04-29.

9 Prosecutor v. Akayesu, International Criminal Tribunal for Rwanda, Arusha, ICTR-96-4-T, dom från den 2 september 1998.

10 Prosecutor v. Dragoljub Kunarac, Radomir Kovac and Zoran Vukovic (Trial Judgment), International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, The Hague, IT-96-23-T & IT-96-23/1-T, dom från den 22 februari 2001.

11 Hayes, N., "Sisyphus Wept: Prosecuting Sexual Violence at the International Criminal Court", *Ashgate Research Companion to International Criminal Law: Critical Perspectives*, eds. Hayes, N., Schabas, W. A., och McDermott, Y., Aldershot, Ashgate, 2013.

Nadia Murad, tal inför
FN:s generalförsamling,
september 2016.

Foto: UN Photo/Cla Pak

Det gäller bland annat Jean-Pierre Bemba¹² från Demokratiska republiken Kongo, Omar al-Bashir från Sudan och Uhuru Kenyatta från Kenya, som åtalats individuellt för brott mot mänskligheten där sexualbrott utgjorde en del av åtalet. Det är dock fortsatt svårt att nå rättvisa då Kenyattas åtal drogs tillbaka år 2014 och anklagelserna mot al-Bashir ännu inte prövats.

Även om avkunnandet av domar gällande konfliktrelaterat sexuellt våld på ett internationellt plan bara påbörjats, så har vi öppnat dörren för ansvarsutkrävande och erkännandet av dess betydelse. FN har spelat en central roll i synliggörandet av sexuellt våld. Synliggörandet är en viktig aspekt och avgörande för att utveckla ett normativt ramverk för ansvarsutkrävande.

Säkerhetsrådet har i detta led antagit ett flertal resolutioner som berör konfliktrelaterat sexuellt våld. I juni 2008 antogs resolution 1820 som, bland flera viktiga normativa krav, erkände kopplingen mellan sexuellt våld och säkerhet.¹³ Flera efterföljande säkerhetsrådsresolutioner¹⁴ har skapat möjligheter till ansvarsutkrävande gentemot stater och väpnade grupper som är skyldiga till sexualbrott.

Genom resolution 1960 (2010) har säkerhetsrådet etablerat en så kallad ”naming and shaming”-process där de uppdragit åt generalsekreteraren att lista parter till väpnade konflikter som misstänks för att använda sig av våldtäkt och andra former av sexuellt våld.¹⁵ Utöver detta har FN skapat posten för generalsekreterarens särskilda

12 Bemba dömdes år 2016, men friades efter att domen överklagats. Överklagan godtogs eftersom den fällande domen gick utanför åtalets omfång, men framför allt på grund av att Bemba inte kunde hållas ansvarig för handlingarna som hans underordnade företagit i Centralafrikanska republiken.

13 FN:s säkerhetsrådsresolution 1820 (2008), om sexuellt våld mot civila i väpnad konflikt, från 19 juni 2008, S/RES/1820 (2008), <<https://www.refworld.org/docid/485bbca72.html>> senast besökt 2019-04-29.

14 FN:s säkerhetsrådsresolution 1888 (2009), om sexuellt våld mot civila i väpnad konflikt, från 30 september 2009, S/RES/1888 (2009), <<https://www.refworld.org/docid/4ac9aa152.html>> senast besökt 2019-04-29, FN:s säkerhetsrådsresolution 1960 (2010), om kvinnor, fred och säkerhet, från 16 december 2010, S/RES/1960 (2010), <<https://www.refworld.org/docid/4d2708a02.html>> senast besökt 2019-04-29, FN:s säkerhetsrådsresolution 2106 (2013), om sexuellt våld i väpnad konflikt, från 24 juni 2013, S/RES/2106 (2013), <<https://www.refworld.org/docid/51d6b5e64.html>> senast besökt 2019-04-29, FN:s säkerhetsrådsresolution 2331 (2016), om trafficking i väpnad konflikt, från 20 december 2016, S/RES/2331 (2016), <<https://www.refworld.org/docid/587f71514.html>> senast besökt 2019-04-29 och FN:s säkerhetsrådsresolution 2447 (2018), om FN:s fredsbevarande operationer, från 13 december 2018, S/RES/2447 (2018), <[https://undocs.org/S/RES/2447\(2018\)](https://undocs.org/S/RES/2447(2018))> senast besökt 2019-04-29.

15 FN:s säkerhetsrådsresolution 1960 (2010), OP 3.

representant¹⁶ i frågor som rör konfliktrelaterat sexuellt våld. Den särskilda representanten gör mycket för att få regeringar att agera i frågan, samtidigt som arbetet bidrar till generalsekreterarens ”naming and shaming”-lista.

Resolution 2106 (2013) syftade till att förstärka arbetet mot ansvarsfrihet genom att betona behovet av att införa sanktioner mot väpnade grupper som använder sig av sexuellt våld. Viktigt var även att resolutionen eftersträvade att normativt länka vapenhandelsfördraget¹⁷ med en skyldighet för stater att avstå från att överlåta vapen till konflikter där det förelåg en risk för sexuellt våld.

Sexuellt våld är ibland en biprodukt av brist på disciplin och ett sätt för väpnade aktörer att utpressa och kontrollera en befolkning för att få tillgång till land, information, mat eller andra naturresurser. Att väpnade grupper gör anspråk på materiella tillgångar har visat sig vara en av **orsakerna till konfliktrelaterat sexuellt våld** och annat brutalt beteende mot obehäpnade civila. Områden med värdefulla råvaror och naturtill-

gångar har därför oftare förknippats med konfliktrelaterat sexuellt våld. I östra delarna av Demokratiska republiken Kongo har till exempel förekomsten av mineraler bidragit till organiserat väpnat våld och konfliktrelaterat sexuellt våld och forskning har visat att det finns en ökad risk att utsättas för sexuellt våld utanför hemmet i närheten av gruvor och väpnade aktörer.¹⁸

På liknande sätt, verkar god tillgång till ekonomiska resurser, nära tillgång till vapen, möjlighet till plundring av tillgångar eller till god finansiering, bidra till att väpnade grupper är mer organisatoriskt osammanhängande. Ett sådant exempel är Irak där Islamiska statens kontroll över oljefält möjliggjorde självfinansiering. Dessa grupper använder sig i högre grad av tvångsrekrytering och andra tvångsmedel för att mobilisera sig, vilket innebär att grupperna saknar en social sammanhållning. Samtidigt är de mindre benägna att investera i disciplin, vilket resulterar i en mer tillåtande miljö för användning av sexuellt våld.

16 Sveriges nuvarande utrikesminister Margot Wallström var den första att tillträda denna position. Hon efterträddes år 2012 av Zainab Hawa Bangura, före detta utrikesminister i Sierra Leone, och år 2017 av Pramila Patten, en jurist och aktivist från Mauritius.

17 Fördraget antogs år 2013 av FN:s generalförsamling. Syftet är att införa internationella normer på exportkontrollområdet samt att bredda den effektiva kontrollen över den internationella handeln med konventionella vapen väsentligt (utöver de 50-tal stater som idag utövar sådan kontroll). Ds 2013:74, <<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/departementsserien-och-promemorior/2013/11/ds-201374/>>, senast hämtad 2019-04-24.

18 Rustad, S. A., Østby, G., och Nordås, R., ”Artisanal mining, conflict, and sexual violence in Eastern DRC”, *The Extractive Industries and Society*, 3 (2), 2016, s. 475–484.

Ledare för dessa typer av grupper, som saknar behov av civilbefolkningens stöd eller som tvångsrekryterat sina soldater, verkar påfallande ofta tillåta gruppvåldtäkter som en form av socialt umgänge inom gruppen. Varje dag faller män och kvinnor offer för de väpnade gruppernas befälhavare och sexuellt våld förekommer allt oftare. Detta till synes godtyckliga våld förutsätter att möjlighet till det ges och är alltså ofta knutet till områden och platser med, ofta på olaglig väg, rika stridande grupperingar.

I kontrast till detta finns det **väpnade grupper som försöker att förhindra** sina stridande från att begå dessa brott. Sexuellt våld är inte alltid ett stridsmedel, även om det ofta framställs så i den internationella debatten. Vi har en generell bild av hur sexuellt våld används, motiverat av hur det använts tidigare av väpnade grupper i Bosnien, Rwanda, Sierra Leone, Liberia, Myanmar, Demokratiska republiken Kongo eller av grupper så som Herrens motståndssarmé (LRA) i norra Uganda och Islamiska staten i Irak. Men, majoriteten av allt sexuellt våld begås av några, inte alla väpnade aktörer.

Det betyder att information om de väpnade grupper som inte begår

sexuellt våld sällan når oss. Till exempel, i en studie som jag företog under tidiga skeden av post-konfliktsituationer i Demokratiska republiken Kongo, Burundi, Liberia, Sierra Leone, Mocambique och Sydafrika mellan 1989 och 2011, var en minoritet av väpnade aktörer, endast 21 procent, ansvariga för misshandel, våldtäkt och övergrepp.¹⁹ Det är inte enbart i post-konfliktsituationer som detta gäller. Andra forskare har funnit liknande mönster under pågående konflikt.²⁰

Vilka är då dessa väpnade grupper som inte företar sexuellt våld? En underkategori verkar utgöras av icke-statliga väpnade grupper som kämpar för nationell frigörelse. Exempel finns från Sydasiens, Afrikas söder om Sahara och Latinamerika. Grupperna delar i varierande grad en kombination av faktorer. Den viktigaste faktorn är att de på ett eller annat sätt är beroende av civilbefolkningen. De är antingen baserade på folkmassan, vilket betyder att grupperna härstammar från lokalbefolkningen, eller är i behov av skydd eller mat från densamma och har begränsad tillgång till vapen. Istället för att plundra och exploatera mineraler och mark, eller förlita sig på externa beskyddare, vänder

19 Muvumba Sellström, A., "Stronger than Justice: Armed Group Impunity for Sexual Violence", Department of Peace and Conflict Research, Uppsala University, 2015.

20 Cohen, D. K. och Nordås, R., "Sexual violence in armed conflict: Introducing the SVAC Dataset, 1989-2009", Journal of Peace Research, 51(3), 2014, s. 418–428.

Denis Mukwege, tal inför FN:s säkerhetsråd, april 2019.

sig grupperna till och blir beroende av civilbefolkningen, som har en inverkan på den väpnade gruppens framgång. Civilbefolkningens tillit blir central och ledarna, även om de kommer från olika klass eller utbildningsbakgrund, försöker relatera till lokalbefolkningen på ett altruistiskt vis och visa empati och oro för deras allmänna välbefinnande.

Som ett resultat av detta, investerar gruppledarna i träning och disciplinering av gruppen – en befälhavare vill inte att hans anhängare ska skada dem som sympatiserar med gruppen.²¹ Gruppen har därför normer och preferenser för den militära verksamheten samt för genusbaserat och sexuellt våld. Våldtäkt framställs som något syndfullt, omanligt eller som ett svek mot gruppens syfte. Sanktioner mot övergrepp mot civila samverkar med självbehärskning inom andra områden, till exempel genom att ge upp alkohol, droger, pengar och till och med individuella friheter. Det finns grupper som inför en könsbaserad skyddsmentalitet, vilket innebär att kvinnor och flickor ska skyddas samtidigt som män och pojkar ska vara beskyddare.

Viktigast av allt är att normerna integreras i gruppens ”institutio-

nella” praxis. Detta uppnås genom indoktrinering av en klar kod mot sexuellt våld som det kostar att bryta mot, upprepad träning, studiecirklar, lektioner, gruppbekännelser, vittnesmål, gruppträck med mera. Ibland utvecklar gruppen även en militär kultur som öppnar för självkritik, med formella sessioner där ledare och anhängare prövas för överträdelser. Dessa kontroller kan fortgå över tid och på samtliga nivåer i gruppen. Befälhavare, precis som fotsoldater, kan bli straffade vid överträdelser. Sammantaget leder normerna och den institutionella praxisen till en stigmatisering av sexuellt våld.

Mot bakgrund av att ansvarsutkrävande i enlighet med den humanitära rätten har varit trögt och FN:s arbete med att hålla skyldiga aktörer ansvariga för konfliktrelaterat sexuellt våld bara har påbörjats, så är det **vardagens hjältar och hjältinnor**, överlevare av krig och sexuellt våld, som i grunden förändrat hur sexuellt våld betraktas i offentligheten. Under år 2018 tilldelades Denis Mukwege och Nadia Murad Nobels fredspris. Mukwege, som har tillhandahållit vård till tusentals överlevare av sexuellt våld i Demokratiska republiken Kongo,

21 Hoover Green, A., “The Commander’s Dilemma: Violence and Restraint in Wartime”, Cornell University Press, Ithaca, 2018.

symboliserar ”hjälpen”. Murad en ung yazidisk kvinna från norra Irak som fördes bort för lite mer än fyra år sedan och hölls fången av Islamiska staten, är ”vittnet”. Hon är idag en global röst emot sexuellt våld, människohandel och folkmord.

År 1999, grundande Dr Denis Mukwege Panzisyjukhuset som blivit känt för sitt omfattande stöd till över 48 482 överlevare av sexuellt våld. För denna insats och hans kamp för de kvinnor som upplevt sexuellt våld i väpnad konflikt, mottog Mukwege år 2008 FN:s människorättspris, år 2013 Right Livelihood-priset och år 2014 Europaparlamentets Sakharov-pris. Mukweges svar till Nobelkommittén 2018 var både ett krav på åtgärder och ett löfte till alla överlevare av sexuellt våld att “the world refuses to sit idly in the face of your suffering”.

Nadia Murad visar obehagligt mod som författare, människorättsaktivist och berättare. Efter att ha överlevt människohandel och sexuellt våld utmanar hon FN, regeringar och internationella organisationer att vidta åtgärder för att försäkra att hon verkligen är ”The Last Girl”²². Hon är FN:s första goodwillambassadör för “Dignity of Survivors of Human Trafficking”. Hon har tidigare tilldelats Clinton

Global Citizen-priset, United Nations Association of Spains fredspris och Vaclav Havel Human Rights-priset. Konsekvenserna av sexuellt våld i konflikt förtjänar särskild uppmärksamhet, men precis som andra kvinnor som vittnat om sina krigsupplevelser har Murad som förstahandsvittne, på gränsen till att bli återtraumatiserad, behövt berätta sin historia om och om igen.

Nobelpriset till Mukwege och Murad manifesterar att sexuellt våld erkänns som ett vapen i väpnad konflikt. Men det symboliserar även **en vägran att normalisera sexuellt våld**. Genom sitt arbete visar Mukwege och Murad resten av världen att de som utsatts för sexuellt våld förtjänar omtanke, medkänsla, rehabilitering och minst av allt att stigmatiseras på grund av vad de varit med om. Eftersom Nobelpriset medför prestige, ekonomiska medel, medial uppmärksamhet, globalt stöd och till och med en koppling till vetenskapen, har konfliktrelaterat sexuellt våld trätt fram ur skuggorna och blivit synliggjort på sin plats bland krigets ohyggligheter. Konfliktrelaterat sexuellt våld kräver nu global uppmärksamhet och direkta åtgärder. Det är nu lättare än någonsin att fördöma konfliktrelaterat sexuellt våld. Det är inte en dag för tidigt.

²² Titeln på Nadia Murads självbiografiska bok som handlar om hennes fångenskap hos och kamp mot Islamiska staten.

Kriget mot terrorismen och den humanitära rätten: en ödesfråga

Dr. Françoise Bouchet-Saulnier, Juris doktor och magistrat,
International Legal Director, Médecin Sans Frontières

Läkare Utan Gränser, internationellt känd som Médecins Sans Frontières (MSF), tillhandahåller vård i humanitära kriser världen över. En tredjedel av MSF:s humanitära och medicinska insatser är knutna till väpnade konflikter. MSF stödjer aldrig den ena eller andra sidan i de konflikter som de verkar i. Vård tillhandahålls istället endast utefter behov och MSF arbetar hårt för att försöka nå de som är i störst behov av hjälp.

Den internationella humanitära rätten – ett viktigt verktyg i MSF:s arbete

I detta arbete är den humanitära rätten ständigt närvarande som ett viktigt verktyg för MSF:s arbete. Inte minst eftersom det är den humanitära rätten som tillåter MSF att få tillgång till konfliktområden i syfte att vårda sårade och sjuka civila och stridande, men också för att det är den humanitära rätten som tillskriver sjukvårdspersonal skydd i väpnad konflikt.

Den mänskliga historien utgörs av konflikter och ständig spänning

mellan att ta till våld i säkerhetens namn och att försöka begränsa de krafter som leder till förödelse och kollektiv förintelse. Den internationella humanitära rätten föddes ur denna spänning i syfte att skydda de som inte deltar eller inte längre deltar i fientligheterna. Vid sidan av principen om militär nödvändighet, som styr det fientliga beteendet, så erkänns principen om humanitet – grunden för oberoende humanitära organisationers arbete.

Det har alltid varit svårt att genomföra humanitära insatser i icke-internationella väpnade konflikter, särskilt då det finns en asymmetri mellan stater och icke-statliga aktörer som är parter i konflikten. Den praktiska svårigheten med att skilja civila och stridande åt försvaras av det faktum att det saknas kombattantstatus för stridande medlemmar av de icke-statliga väpnade aktörerna. Stridande för de icke-statliga väpnade aktörerna jämföras alltså med kriminella civila som deltar i striderna, vilket kan leda till att det civila skyddet urholkas. Den huma-

Foto: ICRC/Albert Gonzalez Farran

nitära rätten minskar denna risk, bland annat genom att säkerställa rätten till humanitär assistans och att denna inte ska anses innebära stöd eller medhjälp till fienden.

Den humanitära rätten är även mer explicit vad gäller sjukvård eftersom den tillskriver sjukvårdspersonal en skyldighet att vårda alla sårade och sjuka utan åtskillnad. Den slår också fast att sjukvårdspersonal inte kan straffas eller dömas för att ha vårdat sårade och sjuka, vilket även inbegriper stridande från motpartssidan. Detta gäller också enligt den medicinska etiken.

Nya antiterrorismlagar

De senaste åren har det blivit allt tydligare i MSF:s arbete att utarbetandet av regler för att förhindra terrorism har en negativ påverkan

på förhållningssättet till den internationella humanitära rätten. I en tid som präglas av försök att förhindra och beivra terrorismen håller synen på internationell rätt undan för undan på att ändras. Till exempel ses långtgående regleringar leda till att det humanitära uppdraget – att hjälpa sårade och sjuka oavsett sida i konflikten – kriminaliseras till nackdel för civila i väpnade konflikter. Denna utveckling riskerar att försvaga den historiskt grundläggande humanitärrettsliga regeln som MSF dagligen arbetar utifrån: skyldigheten att vårda även den sårade motståndaren som inte längre deltar i strid.

I motsats till vad man skulle kunna tro, med tanke på de olika FN-initiativ som tagits gällande skydd för sjukvården och för offren

i väpnade konflikter, så ser MSF en rättsutveckling där helhetsresultatet blir att skyddet för civila i icke-internationella väpnade konflikter försämras.

Antiterrorismlagar påverkar MSF:s arbete i fält

I konflikter så som i Syrien, Afghanistan, Jemen och andra länder, attackerar sjukhus av väpnade styrkor aktiva i olika koalitioner som anser sig bekämpa terrorism. Det är inte beklagliga tillfälligheter, utan MSF ser detta som bevis på en större förändring som har en betydelse i praktiken och som går längre än det enbart juridiskt tekniska. Det handlar i slutändan om en upplösning av handlingsutrymmet för och kriminalisering av humanitära insatser.

Icke-statliga väpnade aktörer bär ett stort ansvar för grymheten i dagens konflikter genom att de kränker de humanitärrettsliga regler som gäller. Deras brott mot den humanitära rätten får dock inte leda till en situation där staters förhållande till grundläggande humanitärrettsliga principer förändras, eller till att de rättsliga reglerna skrivs om från grunden. Men MSF ser tyvärr att de nya antiterrorismlagarna i stor utsträckning direkt påverkar sättet som de militära operationerna förs på och hur parter i en konflikt förhåller sig till den humanitära rättens regler kring humanitär assistans.

Vissa definitioner av finansie-

ring och materialstöd till terrorism i internationell och nationell rätt riskerar att kriminalisera humanitär verksamhet, trots att det finns en skyldighet enligt den humanitära rätten att säkerställa tillgången till sådan i konfliktsituationer. Sådana definitioner riskerar att åsidosätta skyddet för civila såväl som sjukvårdspersonal i konflikten. Genom att klassa civila som medbrottslingar, eller misstänka dem för att vara i maskopi med terroristerna utsätts de för större risker. Det skydd som skapats för civila under den humanitära rätten, i förhållande till stridande aktörer, riskerar att urholkas till förmån för misstänkliggöranden, som följer på vaga och breda definitioner, vilka även kan inkludera oavsiktligt stöd eller samverkan.

Nationella antiterrorismlagar innehåller alltså inte alltid tydliga undantag vad beträffar sjukvård och humanitär hjälp, trots att sådan hjälp förutses i Genèvekonventionerna och i dessas tilläggsprotokoll. Än värre, det enkla faktum att humanitära organisationer tar kontakt med väpnade grupper för att organisera hjälpen till lokalbefolkningen gränsar i många lagstiftningar till samförståndsbrott och förbindelse med terrorister. Vissa stater motsätter sig idag att finansiera humanitär hjälp till befolkningen som befinner sig inom terroristkontrollerade områden av rädsla för att det ska komma så kallade terroristorganisationer till

godo. Det är därför av yttersta vikt att de humanitära organisationer som ger stöd till befolkningen inte hamnar i ett läge där deras insatser inräknas under samma vaga definition om materialstöd till terrorister.

MSF ser alltså dagligen att det nya förhållningssättet, även bland världens stater, får effekter som strider mot vissa grundläggande humanitärrettsliga regler som syftar till att säkerställa tillgång till humanitär hjälp och civilas överlevnad. Det som står på spel mitt i den här utvecklingen är skyddet för civila och skyddet av sjukvården i konflikter mot så kallade terroristorganisationer. Det skyddet är helt nödvändigt för att humanitära organisationer som MSF ska kunna verka i konfliktområden. Vi får därför inte, särskilt nu i tider av förändrade förhållningssätt och ifrågasättande av grundläggande rättigheter i både fred och väpnade konflikter, tappa fokus på att bevara och stärka dessa regelverk.

Antiterrorismlagar är nödvändiga, men deras spridning under internationellt tryck och utan tydliga påminnelser om andra gällande regelverk leder till mycket missbruk och många felsteg, särskilt i konflikt-drabbade länder.

Den humanitära rätten har en avgörande betydelse

Det är i detta sammanhang som den humanitära rätten har en avgörande betydelse. Den internationella hu-

manitära rätten utgör idag en viktig barriär som rättsligt garanterar hjälp och tillgång till vård utan diskriminering. Det är ingen illusion att den humanitära rätten är verkningsfull.

Det är genom att ta fasta på dess bestämmelser som skyddar sjukvårdens uppdrag som många humanitära och oberoende organisationer, varav MSF är en, lyckas upprätthålla sjukhus i krigszoner och varje dag ge livsviktig sjukvård till tusentals offer i väpnade konflikter. Detta visar att den humanitära rätten är långt ifrån föråldrad, än idag har den stor påverkan och relevans, förutsatt att den också blir en del av den nationella lagstiftningen hos de länder som påstår sig respektera den.

Det är alltså brådskande att tydligt återställa den internationella humanitära rättens företrädare i konfliktsammanhang och garantera att dess regler integreras i nationell rätt.

För MSF kan detta ske konkret genom två enkla åtgärder. För det första, genom att införa humanitära undantag i alla antiterrorismlagar och direktiv som antagits på nationell och internationell nivå. För det andra, genom att i den nationella straffrätten skriva in den immunitet som redan finns i den humanitära rätten och som förbjuder att sjukvårdspersonal straffas för att ha gett vård i en konfliktsituation. Staterna är mer förpliktade än någonsin till ansvar för att förebygga det våld och motstånd som sjukvårdsinsatser utsätts för.

Skydda barn idag – förhindra konflikter imorgon

Gufran Al-Nadaf, ambassadör för barn och väpnad konflikt (under 2017–2018)

”Barn i Kongo kan inte drömma på samma sätt ... Här riskerar drömmar att gå förlorade”, säger ordföranden för Gomas barnparlament i Demokratiska republiken Kongo. För att se till att barns drömmar inte går förlorade antog Förenta Nationerna under 2018 en ny resolution om barn och väpnad konflikt som stärker barns rättigheter i väpnade konflikter.

Var femte minut dör ett barn till följd av våld. 125 miljoner barn är direkt drabbade av en väpnad konflikt samtidigt som över 350 miljoner barn tvingas leva med konsekvenserna av våld och konflikt. Antalet konflikter i världen ökar och barn får i många fall betala ett högt pris i form av sin barndom. Brott mot mänskliga rättigheter och den humanitära rätten kan också leda till förlängda eller nya konflikter. Genom att stärka skyddet för barn i väpnade konflikter kan vi därför också bidra till att förhindra framtida konflikter.

Barn skyddas enligt den internationella humanitära rätten som civila, men de har också i egenskap av barn ett särskilt skydd. Det

innebär bland annat att barn ska ha tillgång till utbildning, mat och sjukvård samt att ensamma barn ska återförenas med sina familjer. Barn skyddas även mot sexuellt våld och ska separeras från vuxna vid frihetsberövande om de inte är medlemmar av samma familj. Det finns även regler kring evakuering av barn på grund av säkerhetsskäl.

Väpnade styrkor och grupper får inte rekrytera barn. I de olika konventionerna som gäller på området finns olika åldersgränser för när rekrytering är förbjudet. Genèvekonventionernas tilläggsprotokoll slår fast en åldersgräns på 15 år, medan tilläggsprotokollet till FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) anger att barn upp till 18 år inte får rekryteras till väpnade styrkor.

De humanitärrettsliga reglerna som skyddar barn i väpnade konflikter kompletteras av mänskliga rättigheter, bland annat genom barnkonventionen som ger särskilda rättigheter för barn även under väpnade konflikter. Trots alla regler som skyddar barn i väpnad konflikt finns

Foto: ICRC/Anastasia Vlasova

det ett behov av bättre respekt för reglerna så att barn faktiskt skyddas. Sverige har en lång historia av att arbeta för barnets rättigheter. Sveriges fyra prioriteringar för arbetet med barn och väpnad konflikt är; genomförande av agendan för barn och väpnad konflikt, barns rätt att göra sina röster hörda, barns rätt till utbildning och barns rätt till hälsa, inklusive psykisk hälsa.

Utifrån dessa fyra prioriteringar har Sverige under 2018 organiserat barnkonsultationer både i Sverige och i flera andra länder²³. Syftet med dessa konsultationer har varit att lyssna på barnen i syfte att ta emot deras åsikter och rekommendationer

kring hur barn bättre kan skyddas och hur deras rättigheter kan tas tillvara. Rekommendationerna innehöll bland annat olika förslag på åtgärder kring hur rekrytering av barnsoldater kan förebyggas och lyfte vikten av familjeåterförening, utbildning men också tillgång till mat och rent vatten samt bättre respekt för barns rättigheter.²⁴ Rekommendationerna presenterades för FN, stater, civilsamhällesorganisationer och allmänheten. De presenterades även vid den årliga öppna debatten om barn och väpnad konflikt, som leddes av statsminister Stefan Löfven.

Under Sveriges två år som

23 Dessa har skett i Libanon med fokus på flyktingbarn från Syrien och Palestina, samt libanesiska internflyktingar; i Colombia med fokus på fredsprocessen; i Bangladesh med fokus på Rohingya-barn och deras situation; i Demokratiska republiken Kongo med fokus på återintegrering av barnsoldater/barn associerade med väpnade grupper; Jemen med fokus på barnens situation och humanitära läge; samt i Israel och Palestina med fokus på att uppmärksamma barn i den långdragna konflikten på bägge sidor.

24 Se mer här: <<https://www.regeringen.se/4a430d/contentassets/0ea67a3f5f5f4e1b618c06320e52566/barnkonsultationer---barns-ratt-att-gorasina-roster-horda-2.pdf>>, senast besökt 2019-05-02.

icke-permanent medlem i säkerhetsrådet var ett av våra fokusområden barn och väpnad konflikt. Under säkerhetsrådsarbetet har Sverige uppmärksammat frågan om barn och väpnad konflikt samt fokuserat på skydd av barn genom att påminna medlemsstaterna om att respektera barnkonventionen samt det skydd som barn har enligt den internationella humanitära rätten.

Detta gjordes bland annat genom ordförandeskapsuttalandet²⁵ som lades fram av Sverige och antogs enhälligt av säkerhetsrådet i oktober 2017. Ordförandeskapsuttalandet påminner samtliga parter till väpnade konflikter om att de måste agera i enlighet med sina skyldigheter enligt folkrätten, där Genèvekonventionerna och barnkonventionen samt deras tilläggsprotokoll nämns särskilt, för att skydda barn i väpnad konflikt. I uttalandet betonar också säkerhetsrådet behovet av att öka ansträngningarna för att förhindra rekrytering av barn till icke-statliga väpnade grupper.

I säkerhetsrådets arbetsgrupp för barn och väpnad konflikt har åtta²⁶ landspecifika rekommendationer²⁷ antagits, som bland annat

tar sikte på hur staterna nationellt kan förbättra situationen för barn påverkade av väpnad konflikt. Vi har gjort arbetet i arbetsgruppen mer fältorienterat, då gruppen gjort fältresor till både Sudan och Sydsudan för att få direkt input av aktörer på marken. Vi har även integrerat språk om barn och väpnad konflikt i säkerhetsrådets arbete. Detta har gjorts i olika dokument så som mandatförlängningar, resolutioner etc.

Som ordförande i säkerhetsrådets arbetsgrupp för barn och väpnad konflikt och som rådets pennhållare²⁸ för barn och väpnad konflikt var vi mycket glada över att rådet 2018 enhälligt antog den första resolutionen på tre år om barn och väpnad konflikt. Resolution 2427 (2018) antogs i säkerhetsrådet med rösterna 15–0, med stöd från 98 medlemsstater, vilket visar på det starka intresse som finns från medlemsstaternas sida.

Resolutionen stärker agendan för barn och väpnad konflikt på flera sätt. Den betonar att agendan för barn och väpnad konflikt är av avgörande betydelse för det konfliktförebyggande arbetet och för hållbar fred. Vidare innehåller den ett omfattande

25 <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_prst_2017_21.pdf>, senast besökt 2019-05-02.

26 Colombia, Somalia, Sudan, Nigeria, Filippinerna, Mali, DRK och Sydsudan.

27 Läs om rekommendationerna från Sveriges första år som ordförande här: <<https://www.government.se/statements/2018/02/caac-2018/>>, senast besökt 2019-05-02.

28 Som pennhållare lägger man fram utkast på uttalanden och beslut, och tar ett särskilt ansvar att hålla i och driva en särskild fråga.

ramverk för återintegrering. En lyckad återintegrering är nämligen avgörande, inte bara för barn, utan också för hela samhällen. Barnen ska alltid vara en del av lösningen, och inte problemet. Genom att skydda barn idag kan vi förebygga morgondagens konflikter. Resolutionen erkänner också vikten av att flickor och pojkar som lever i konfliktdrabbade områden får tillgång till utbildning och hälso- och sjukvård, inklusive psykisk vård. Resolutionen kopplar även ihop agendan för barn och väpnad konflikt med målen för hållbar utveckling.

Det är den första säkerhetsråds-resolutionen någonsin som innehåller den centrala principen om att barn i första hand ska behandlas som offer. Samtidigt välkomnar den att generalsekreteraren inlett en process för att sammanställa en praktisk vägledning för medlare och förhandlare om skydd av barn i fredsprocesser.

Resolutionen betonar vikten av att frågor som rör skydd av barn och barns rättigheter, välbefinnande och delaktighet integreras i fredsprocesser och återuppbyggnad efter konflikter. Den betonar även vikten av ansvarsutkrävande för alla brott som begås mot barn i väpnade konflikter.

Slutligen uppmanar resolutionen oss att lyssna på barnen och ge dem möjlighet att göra sina röster hörda. Att lyssna på barns åsikter, perspektiv och rekommendationer bidrar till att vi blir bättre på att skydda dem. Sveriges arbete med att stärka skyddet för barn i väpnad konflikt, och de tydliga resultat som uppnåddes genom bland annat resolutionen under 2018, måste därför ses som ett steg i den riktning vi vill att utvecklingen ska gå. Barn ska tillerkännas och i praktiken få det skydd som redan idag borde vara en självklarhet under väpnade konflikter.

Foto: ICRC/Qusai Almoayed

Lästips

Vill du lära dig mer om internationell humanitär rätt? Här följer publikationer där du kan fördjupa dig i aktuella frågor på området:

Publikationer av Svenska Röda Korset

Spana in vår folkrättsblogg, <https://www.redcross.se/press-och-opinion/blogg/folkratt/>, för lättillgänglig information om vad som händer inom folkrätten.

Svenska Röda Korsets årsbok i internationell humanitär rätt 2017, https://www.redcross.se/globalassets/dokument/folkratten/arsboken_srk_2017.pdf

Publikationer av Internationella rödakorskommittén (ICRC)

ICRC, *International Humanitarian Law: A Comprehensive Introduction*, 2016.

ICRC, *The Missing*, *International Review of the Red Cross* no. 905, Cambridge University Press, 2018.

ICRC, *Migration and displacement*, *International Review of the Red Cross* no. 904, Cambridge University Press, 2018.

ICRC, *Addressing the human cost*, *International Review of the Red Cross* no. 903, Cambridge University Press, 2018.

ICRC, *The roots of restraint in war*, <<https://www.icrc.org/en/publication/roots-restraint-war>>, 2018.

ICRC, *IHL in action*, <<https://ihl-in-action.icrc.org/>>

ICRC, How does law protect in war? <<https://casebook.icrc.org>>

ICRC:s Humanitarian law and policy blog <<https://blogs.icrc.org/law-and-policy/>>

Publikationer från svenska universitet och forskare

Mats Deland, Mark Klamberg, Pål Wrangé (eds), *International Humanitarian Law and Justice: Historical and Sociological Perspectives*, Routledge, Abingdon, 2018.

Lisa Hultman och Angela Muvumba Sellström (Uppsala Universitet), "WPS and Protection of Civilians" kapitel i *The Oxford Handbook of Women, Peace, and Security*, Sara E. Davies and Jacqui True (eds), Oxford University Press, 2018.

Mark Klamberg (Stockholms Universitet), "The Legality of Rebel Courts during Non-International Armed Conflicts", *Journal of International Criminal Justice*, Vol. 16, nr 2, 2018, sidor 235-263.

Jann Kleffner (Försvvarshögskolan), "Attacks against works or installations containing dangerous forces" kapitel i *The Companion to International Humanitarian Law*, Niccolò Pons, Dražan Djukić (eds), Brill Nijhoff, Leiden, 2018, sidor 205-207.

Jann Kleffner (Försvvarshögskolan), "Superfluous injury or unnecessary suffering", kapitel i *The Companion to International Humanitarian Law*, Niccolò Pons, Dražan Djukić (eds), Brill Nijhoff, Leiden, 2018, sidor 669-672.

Allmänt om internationell humanitär rätt

Shaheed Fatima QC, *Protecting children in armed conflict*, Hart Publishing, Oxford, 2018.

Emanuela-Chiara Gillard, *Proportionality in the Conduct of Hostilities: The Incidental Harm Side of the Assessment*, research paper, Chatham House, 2018. <<https://www.chathamhouse.org/publication/proportionality-conduct-hostilities-incident-harm-side-assessment>>, senast besökt 2019-05-02.

Seema Shekhawat (eds), *Gender, Conflict, Peace, and UNSC Resolution 1325*, Lexington Books, Lanham, 2018.

ENGAGERA DIG

Vill du delta i arbetet att sprida kunskap om humanitär rätt och andra viktiga områden som Svenska Röda Korset arbetar med?

Bli frivillig folkrättsinformatör hos Svenska Röda Korset!

Vi har folkrättsgrupper runt om i landet.

Kontakta Krister Hellström, Verksamhetsutvecklare på Föreningsenheten på e-post krister.hellstrom@redcross.se eller telefon 040-32 65 08, 0761-18 65 08.

Vill du engagera dig i Svenska Röda Korset på andra sätt, kanske som frivillig, månadsgivare eller genom att ge en gåva, besök <https://www.redcross.se/engagera-dig/> och <https://stod.redcross.se/>

Svenska Röda Korsets årsbok i internationell humanitär rätt sammanställer svensk praxis inom den humanitära rätten och belyser några av de större humanitärrättsliga händelserna under 2018. Årsboken syftar till att öka kunskapen om den humanitära rätten och visa på dess relevans i dagens samhälle.

I 2018-års upplaga ges exempel på svensk praxis från bland annat Sveriges arbete i FN:s säkerhetsråd, svenska domar om överträdelser av den humanitära rätten, samt hur Myndigheten för samhällsskydd och beredskap arbetar på området. Utöver detta berörs även aktuella frågor kopplade till konfliktrelaterat sexuellt våld, barns behov av särskilt skydd i väpnad konflikt och hur antiterrorismåtgärder påverkar skyddet för sjukvård.

Svenska Röda Korset

Box 17563, Hornsgatan 54, 118 91 Stockholm

Telefon 08-452 46 00

E-post: info@redcross.se | Besök vår hemsida www.redcross.se

Svenska Röda Korset